

doi:10.5559/di.24.4.06

**Carolyn M. Callahan
i Holly L. Hertberg-
-Davis (Ur.)
FUNDAMENTALS OF
GIFTED EDUCATION
Considering Multiple
Perspectives**

Routledge, New York, 2013., 476 str.

Područje obrazovanja darovitih u cijelom svijetu izaziva određene kontroverze i nejasnoće u temeljnim pitanjima, kakva su određivanje darovitosti, filozofija darovitosti, kurikulum ili socijalni i emocionalni razvoj darovitih pojedinaca. Knjiga pridonosi stvaranju koherentnog okvira za osiguravanje sustava obrazovanja darovitih od planiranja do evaluacije programa.

Urednice su izdanja Carolyn M. Callahan i Holly L. Hertberg-Davis. Carolyn M. Callahan je "commonwealth" profesor obrazovanja na Sveučilištu Virginia (pozicija koju Sveučilište Virginia, SAD, dodjeljuje pojedinom sveučilišnom profesoru da bi zastupao sveučilište). Zadnjih devetnaest godina glavni je istraživač u projektima Nacionalnog istraživačkog centra za darovite i talentirane SAD-a. Dr. sc. Holly L. Hertberg-Davis jest odgojno-obrazovni savjetnik na području diferenciranih načina poučavanja, naprednih programa i profesionalnog razvoja na Sveučilištu Virginia.

Knjiga koju predstavljamo zbornik je radova koji na sveobuhvatan i znanstven način osigurava višestruke perspektive s područja obrazovanja darovitih. Povod za pisanje ove knjige autorice su našle ponaj-

prije u činjenici da postojeći školski kurikulum u SAD-u ne odgovara djeci čije sposobnosti omogućavaju brzo učenje i brzo svladavanje gradiva, ali i u osobnom iskustvu u radu s darovitom djecom. Zaključuju da ne postoji jedan put u postizanju cjelovita sustava potpore darovitim učenicima.

Slijedi popis trideset devet autora čijih je četrdeset pet priloga sabrano u ovom izdanju.

U vrlo sadržajnom uvodu autorice usmjeravaju čitatelja kako najučinkovitije čitati knjigu, nudeći pritom brojne filozofske dimenzije i različite poglede na područje obrazovanja darovitih. Brojnost pristupa, smatraju one, ne znači i njihovu međusobnu isključivost. Štoviše, autorice nude mogućnost njihova koegzistiranja.

Knjiga je podijeljena u šest poglavlja, konceptijski ustrojenih tako da pokrivaju glavna područja središnje teme. Svako poglavlje autorice osobno obilježavaju uvodnim razmatranjima kojima čitatelja usmjeravaju prema najvažnijim pitanjima, traženju odgovora i zauzimanju stava prema određenom pristupu. Knjiga ne nudi formulu ni recept za najbolji pristup, ni teorijski ni praktični, već ostavlja čitatelju da sam razmišlja i donosi odluke, baš kako to čine i daroviti pojedinci.

U prvom tematskom poglavlju *Vjeronjanja, filozofije i definicije darovitosti* sedam autora otvara temeljna pitanja i/ili dvojbe. Zajednički rad Carolyn M. Callahan i Holly L. Hertberg-Davis sadržajno uvodi čitatelja u temu o vjeronjanjima, filozofijama i definicijama darovitosti. Kristofor Wiley i Marguerite C. Brunner prikazuju glavne povijesne događaje i pojedince koji su utjecali i još uvijek utječu na razvijanje područja obrazovanja darovitih u SAD-u. Autorice Jane Clarenbach i Rebecca D. Eckert ističu da se, kako bi područje obrazovanja darovitih dobilo na vjerodostojnosti, mora postići konsenzus između teoretičara, istraživača, praktičara te političara u svezi s određivanjem temeljnoga pojma – darovitosti. Joseph S. Renzulli i Marcia A. B. Delcourt prikazuju ključne čimbe-

nike koji vode prema eksplicitnoj definiciji darovitosti – prema troprstenastoj koncepciji darovitosti. Erin Morris Miller smatra da se proučavanje darovitosti sastoji u proučavanju individualnih razlika među ljudima i da je svaki pojedinac mozaik urođenih sposobnosti i iskustava. François Gagné nudi pregled razvoja diferenciranoga modela darovitosti i talenta (*Differentiated Model of Giftedness and Talent – DMGT 2.0*) i njegova moguća obrazloženja.

James H. Borland otvara vrlo kontroverzna pitanja u svezi s darovitima, kojima se suprotstavlja većini vodećih stručnjaka i svojim stavom dovodi u pitanje postojanje darovitosti kao konstrukta.

Drugo tematsko poglavlje *Identifikacija darovitosti* sastoji se od osam radova. U radovima se istražuju pristupi u procesu identifikacije darovitih, postupka koji uvelike određuje sve daljnje postupke rada s darovitim i talentiranim pojedincima. Uvodna *Razmatranja o identifikaciji darovitih i talentiranih učenika: uvod u identifikaciju* zajednički su pripremili Carolyn M. Callahan, Joseph S. Renzulli, Marcia A. B. Delcourt i Holly L. Hertberg-Davis. Ostali se radovi u poglavlju mogu podijeliti u dvije skupine. Jedna problematizira prednosti i nedostatke tradicionalnoga pristupa u identifikaciji darovitih pojedinaca, odnosno češću uporabu kvantitativnih mjernih pokazatelja, a čine je sljedeći radovi: Susan K. Johnsen: *Tradicionalna perspektiva identifikacije*; Tracy C. Misset, Marguerite C. Brunner: *Uporaba tradicionalnih alata za procjenu u identificiranju darovitih učenika*; David F. Lohman: *Identificiranje darovitih učenika: netradicionalna uporaba tradicionalnih mjerenja*. Druga je skupina radova usmjerena na kritičko razmatranje procesa identifikacije s gledišta alternativnih, manje tradicionalnih pristupa u utvrđivanju da-

rovitosti, a čine je sljedeći naslovi: Tonya R. Moon: *Uporaba i zlouporaba matrica u identificiranju darovitih učenika: razmatranja za bolju praksu*; Frank C. Worrell: *Identificiranje darovitih učenika: neverbalna procjena*; Tonya R. Moon: *Ne samo test: korištenje netestnih procjena u identificiranju darovitih i talentiranih učenika*; Mary Ruth Coleman: *Odgovor na pristupe intervencije praksi identifikacije unutar obrazovanja darovitih*.

Treće tematsko poglavlje *Mogućnosti pružanja potpore i modeli programa za darovite učenike* obuhvaća devet radova u kojima autori analiziraju raznovrsne oblike potpore darovitima ili školske modele. Poznati stručnjaci Joseph S. Renzulli i Sally M. Reis u ovom poglavlju otkrivaju povijesni prikaz nastanka obogaćenoga trijadnog modela (*Enrichment Triad Model*), opisuju originalni model koji je označio početak stvaranja SEM-a (*The Schoolwide Enrichment Model*) te pregled relevantnih tri-desetogodišnjih istraživanja. Marcia Gentry i C. Matthew Fugate ističu da su učitelji u školama pozornost usmjerili učenicima koji postižu prosječne ili ispodprosječne rezultate u odnosu na akademske standarde, čemu je uzrok izrazit pritisak kojem su izloženi radi postizanja što viših učeničkih rezultata na testovima. Istodobno došlo je do smanjenja budžeta koji je namijenjen obrazovanju darovitih učenika. Stoga su daroviti upućeni u redovite razredne heterogene odjele, čija se motivacija i uspješnost značajno smanjuje zbog orijentacije nastave na pripremu za testove. Istraživanja pokazuju da je diferencijacija unutar razrednog odjela vrlo raširena metoda na području obrazovanja darovitih učenika. Stephen T. Schroth postavlja pitanja o smislu postojanja posebnih programa za darovite učenike. Nancy M. Robinson jedina je autorica u zborniku koja rasvjetljava ulogu roditelja u obrazovanju darovita djeteta. Uočava da postoje bezbrojni načini na koje roditelji utječu na intelektualni, emocionalni, socijalni i motivacijski razvoj djeteta. Prikazala je partnerstvo između obitelji i škole kao važan preduvjet za kvalitetno obrazovanje daro-

vita djeteta. Lorie Hood otvara za hrvatske uvjete manje poznatu temu: školovanje u kući (*homeschooling*), praksu koja se u SAD-u ostvaruje u raznim oblicima već desetljećima.

Osim prokomentiranih, ovo poglavlje sadrži i sljedeće naslove: Holly L. Hertberg-Davis, Carolyn M. Callahan: *Kontekst za poučavanje: uvod u mogućnosti pružanja potpore i programiranje modela u obrazovanju darovitih*; Nicholas Colangelo, Susan G. Assouline, Maureen A. Marron: *Akademski akceleracija učinkovita je intervencija za visoko sposobne učenike*; E. Jean Gubbins: *Kognitivni i afektivni rezultati tzv. pull-out programa: poznati i nepoznati*; Catherine M. Brighton, Kristofor Wiley: *Analiziranje pull-out programa: okvir za planiranje*.

U četvrtom tematskom poglavlju *Rješenja utemeljena na kurikulumu i poučavanju* čitateljima se nudi šest radova: Holly L. Hertberg-Davis i Carolyn M. Callahan: *Kurikulum za darovite učenike: uvod*; Joseph S. Renzulli: *The Multiple Menu Model: vodič za razvijanje diferenciranog kurikula*; Sandra N. Kaplan: *Dubina i kompleksnost*; Carol Ann Tomlinson: *Diferencirane poduke*; Amy Azano: *Kurikulumski model CLEAR*; Joyce VanTassel-Baska: *Model integriranog kurikula (Integrated Curriculum Model – ICM)*. Reprezentativan je rad Amy Azano koja opisuje model CLEAR (*Challenge Leading to Engagement, Achievement and Results*). Model predstavlja sintezu ključnih kurikulumskih elemenata iz triju modela u obrazovanju darovitih: diferenciranoga instruktivnog modela Carol Tomlinson, školskoga obogaćenog modela (*Schoolwide Enrichment Model*) Josepha Renzullija i model dubine i kompleksnosti S. Kaplan. Uz ovaj rad valja izdvojiti i rad Joyce VanTassel-Baska, koji predstavlja pokušaj objedinjavanja višestrukih kuri-

kul(um)skih pristupa u kreiranju i primjeni strategija za rad s učenicima u školi.

U petom tematskom poglavlju pod nazivom *Specifične populacije* zastupljeno je trinaest autora. Uvodnu riječ donose autorice Carolyn M. Callahan i Holly L. Hertberg-Davis: *Heterogenost među darovitima: nije oksimoron* s ciljem da čitatelje pripreme na nadolazeće teme – heterogenost darovitih prema spolu, uspješnosti, etničkim, kulturnim i drugim razlikama. Thomas P. Hébert otvara vrlo zanimljivu i aktualnu temu o razvoju darovitosti među muškim pojedincima. Kako odrastaju dječaci, kako ih uče da budu muškarci? Vrijede li pritom određena pravila koja valja slijediti želi li se stvoriti slika koju sredina od muškaraca očekuje? Problematizira se i pitanje utjecaja sporta na svakoga dječaka u razvoju. U suglasju s prethodnim radom, Sally M. Reis iznosi teorije o razvoju talenata u djevojčica i žena i čestu pojavu odustajanja žena od njegovanja vlastite darovitosti. M. Layne Kalbfleisch smatra da identifikacija dvostruko iznimnih pojedinaca (*twice-exceptional children*) nije dovoljno poznata ni raširena u obrazovanju ni u SAD-u ni u ostatku svijeta. Tomu možemo pridružiti i Republiku Hrvatsku gotovo s nikakvim iskustvom na tom području. Tracy C. Missett u svojem je radu naglasila da postoje daroviti učenici koji imaju i emocionalnih poteškoća i poteškoća u ponašanju te da valja utvrditi strategije za njihovo rješavanje. Del Siegle i D. Betsy McCoach zastupaju stav da, ako darovita djeca ne ostvare svoje potencijale, gubitak talenta ne deprimira samo društvo nego znači i osobni gubitak samospunjenja. U sljedeća četiri rada problematizira se provođenje programa namijenjenih darovitim učenicima među manjinskim grupama u SAD-u, kojih ima vrlo mnogo. Frank C. Worrell navodi izreku, koja se često čuje u američkom socijalnom kontekstu, da su afroamerički učenici premalo zastupljeni u programima namijenjenim darovitima i talentiranima. Sarah Oh i Carolyn M. Callahan u tekstu otvara-

ju pitanje značaja azijsko-američkih stanovnika u SAD-u, populacije koja je u zadnjih dvadesetak godina najviše narasla i 2010. godine činila 4,8% ukupne populacije u SAD-u te o mogućnostima iskorištavanja njihovih potencijala. Dok Thomas P. Hébert piše u svojem radu o priznanju obrazovne politike i znanstvenika o povećanju "latino" učenika u učionicama širom SAD-a te o pozivanju školskih okruža da osiguraju kvalitetniju razinu obrazovanja za sve učenike pa tako i za "latino" učenike. Na taj se način stvaraju preduvjeti za prepoznavanje darovitih pojedinaca. Jonathan A. Plucker vjerojatno otvara jedan od većih problema u obrazovanju darovitih, a to je identifikacija i razvoj talenata među djecom s niskim socioekonomskim statusom.

U zadnjem tematskom poglavlju o *Evaluaciji i politici u obrazovanju darovitih* čitatelj može pročitati četiri rada. Izdvajamo rad Tonye R. Moon *Procjenjivanje resursa, aktivnosti i rezultata programa za darovite i talentirane*, koja smatra da vrednovanje rezultata različitih komponenata programa za darovite dovršava cijeli krug razvoja programa, primjene i procjenjivanja. U radu su prezentirani primjeri načina prikupljanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka o programima. Ostali naslovi u ovoj poglavlju jesu: James J. Gallagher: *Politička pitanja u području obrazovanja darovitih*; Carolyn M. Callahan i Holly L. Hertberg-Davis: *Uvod u evaluaciju programa za darovite*; Carolyn M. Callahan: *Vrednovanje programa za darovite i talentirane učenike: vodič u planiranje*. Autori ističu važnost stalne evaluacije programa za darovite na svim razinama te važnost evaluacije za same provoditelje obrazovne politike. Nužno je osigurati dovoljno ljudskih

resursa kako bi pružali potporu provođenju programa za darovite na federalnoj razini.

Velika zemlja kao što je SAD razvija svoju obrazovnu politiku u smjeru slobode izbora obrazovanja, poštovanja individualnih razlika, oslanjanja na stečena povijesna iskustva u radu s darovitima, organiziranja brojnih oblika potpore darovitima od akceleracije preko diferenciranih programa u školama do obrazovanja u kući, brojnih relevantnih znanstvenih istraživanja, razvijenih znanstvenih, stručnih institucija i neprofitnih organizacija s velikim brojem modelskih i kurikulumskih pristupa obrazovanju darovitih. Međutim, i sama je suočena s mnogim problemima, poput financiranja obrazovanja darovitih na prihvatljiv demokratski način, podjednako u svim državama, s problemima manjinskih grupa kojih u SAD-u ima vrlo mnogo, s problemima osoba s niskim socioekonomskim statusom, razlikama između sela i grada i dr.

Ovo knjižno izdanje pokazuje perspektive na području obrazovanja darovitih i potiče na razmišljanje o obrazovanju darovitih i talentiranih pojedinaca u Hrvatskoj. Kakva je uloga naše stručne i znanstvene javnosti u ovoj problematiki? Rabe li se, u kojoj mjeri i na koji način pozitivna i napredna iskustva iz drugih zemalja kako bi se razvio prihvatljiv sustav obrazovanja darovitih i u RH? Što znači izgubljen talent samom pojedincu, a što društvu u cjelini?

Pitanja je uistinu mnogo, a ovo knjižno izdanje možda može ponuditi poneki odgovor. Stoga ga valja preporučiti ponajprije stručnoj i znanstvenoj javnosti, kako bi ga mogla rabiti u radu sa studentima psihologije, pedagogije, učiteljskih fakulteta, drugih nastavničkih fakulteta, ali i učiteljima u školama te roditeljima darovite djece. Prevedeni izvor predstavljao bi za hrvatsku znanstvenu bibliografiju pravo bogatstvo, jer trenutačno, u usporedbi s drugim zemljama, vlada siromaštvo u izdanjima namijenjenima darovitim pojedincima i njihovu obrazovanju. Naposljetku,

možda bi najviše moglo koristiti našoj trenutačnoj obrazovnoj politici kao poticaj da se konačno otvoreno razgovara o darovitima, prijedlozima rješavanja njihova kvalitetnoga poticanja u obrazovnom sustavu RH te o iskorištavanju njihovih potencijala na korist društva i pojedinca, a sve u svjetlu nove Strategije obrazovanja, tehnologije i znanosti.

Jasna Arrigoni

doi:10.5559/di.24.4.07

Ellen Winner, Thalia R. Goldstein i Stéphan Vincent-Lancrin
ART FOR ART'S SAKE?
The Impact of Arts Education

Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Pariz, 2013., 266 str.

Knjigu *Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education* objavili su autori Ellen Winner, Thalia R. Goldstein i Stéphan Vincent-Lancrin 2013. godine u izdanju OECD Publishing. Knjiga je napisana na engleskom jeziku i sadrži 266 stranica teksta, što uključuje i tablice, grafikone te tekstualne okvire istaknutih rezultata istraživanja. Knjigu čini jedanaest poglavlja koja se bave pitanjima umjetničkog odgoja i obrazovanja, njegova trenutačnog položaja u suvremenoj školi te učinaka na razvoj vještina potrebnih u 21. stoljeću. Temeljno pitanje kojim se bave autori knjige jest sama svrha umjetničkog odgoja i obrazovanja, pitanje transfera vještina s područja umjet-

ničkog odgoja i obrazovanja na neumjetnička područja. Daje se detaljna i bogata interpretacija te kritički pregled dosadašnjih istraživanja ove tematike, procjenjuje utjecaj umjetničkog odgoja i obrazovanja na razne vještine. Umjetnički odgoj i obrazovanje u ovoj se knjizi odnosi na sate umjetnosti u školi (sate glazbe, likovnoga, kazališta i plesa), integrirane sate umjetnosti (gdje su umjetnosti poučavane kao podrška školskom predmetu) i učenje umjetnosti izvan škole (npr. privatni sati glazbe, kazališta i plesa). Dani su primjeri zemalja i programa integracije umjetnosti u školama.

U prvom je, uvodnom, poglavlju "The impact of arts education: From advocacy to evidence" postavljen kontekst, istraživačka pitanja, metodologija, kao i sama svrha knjige. U ovome poglavlju autori raspravljaju o pojmu transfera s jednoga područja (umjetnosti) na druga, sažimaju ciljeve i metode rada te daju kratak pregled zaključaka. Prikazali su pretpostavke koje bi mogle objasniti utjecaj umjetničkog odgoja i obrazovanja na neumjetničke ishode. Navode kako je većina istraživanja o povezanosti umjetnosti i neumjetničkih ishoda korelacijska, pri čemu se javlja problem nemogućnosti zaključivanja o uzročnosti. Važnim za proučavanje ovoga problema autori ističu *Reviewing Education and the Arts Project* (REAP) – skup metaanalitičkih istraživanja koja sintetiziraju stanje dokaza o utjecaju umjetničkog odgoja i obrazovanja na neumjetničke spoznaje. Saželi su rezultate svake od ovih metaanaliza, dali pregled relevantnih istraživanja koja su se pojavljivala nakon nje te osigurali temelj za buduće metaanalize. Zaključuju kako istraživanje o utjecaju umjetničkog odgoja i obrazovanja mora započeti snažnim analizama navika uma izazvanih određenim oblikom umjetnosti.

Drugo poglavlje, "Cognitive outcomes of multi-arts education", daje pregled dokaza da je multiumjetnički odgoj i obrazovanje u pozitivnoj korelaciji s nekim oblicima neumjetničke spoznaje. Istraživanja "multiumjetničkog" odgoja i o-